

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Amaçlarındaki Değerlerin İçerik Analizi (1936-2018)*

Emine KARASU AVCI**

Z. Esra KETENOĞLU KAYABAŞI***

Öz

Değerler toplumsal hayatta bireylerin davranışlarına ve tercihlerine yön veren önemli ölçütlerdir. Eğitim-öğretim programlarında değerler, kimi zaman örtük kimi zaman ise doğrudan kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının amaçlarında değerlerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada veri toplama tekniklerinden biri olan doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Bu amaçla, belirtilen programların arşiv kayıtları incelenerek veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 ve 2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında genel olarak temel bazı değerlere (sevgi, saygı, duyarlılık, sorumluluk, doğruluk/dürüstlük) yer veril-

* Bu araştırmanın bir bölümü Uluslararası Taşköprü Pompeiopolis Bilim Kültür ve Sanat Araştırmaları Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Sosyal Bilgiler Eğitimi, Eğitim Fakültesi, Kastamonu Üniversitesi. **E-mail:** eavci@kastamonu.edu.tr

*** Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Eğitim Fakültesi, Kastamonu Üniversitesi.

E-mail: eketenoglu@kastamonu.edu.tr

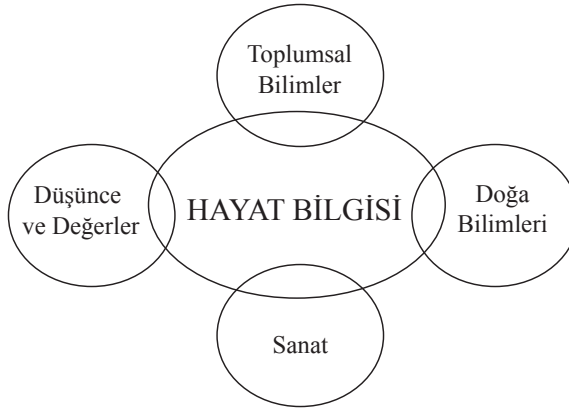
Makale Gönderim Tarihi: 26.04.2017 - **Makale Kabul Tarihi:** 10.11.2017

diği tespit edilmiştir. 2005 ve 2009 İlköğretim Programlarında Hayat Bilgisi dersinin amaçları bulunmadığı için değerler tespit edilememiştir. 2015 ve 2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında önceki programların aksine milli, manevi ve insani değerler, ailevi değerler ve toplumsal değerler gibi daha genel ifadelerle değerlere yer verildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler : Hayat bilgisi, Öğretim programı, Amaç, Değer.

Giriş

Hayat Bilgisi dersi, toplu öğretim anlayışına uygun olarak oluşturulmuş bir derstir. Çocukların hem kendilerini hem de içinde yaşadıkları toplumu ve dünyayı tanımaları için tasarlanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2009, s. 5). Bu ders, eğitimde toplu öğretim ilkesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu ilkenin arka planında hayatı bir bütün olarak öğrencilerin karşısına çıkarma düşüncesi vardır (Altun ve Çakmak, 2013, s. 241). Hayat Bilgisi dersi günümüzde ilkokulun ilk üç sınıfında mihver bir ders olarak yer almaktadır. Bu ders ile çocuğa içinde bulunduğu doğal ve toplumsal çevre incelenirken; kendini tanıma, çevreyi ve çevrede meydana gelen olayları anlama, daha iyi yaşama yollarını bulma, çevredeki eşyaların yerlerini ve bunların nasıl kullanılacağını bilmesi sağlanır (Şahin, 2009, s. 402; Yıldız, 2009, s. 6). Güven (2016) Hayat Bilgisi dersinin ilkokul 1, 2 ve 3. sınıflarda okutulan bir ders olduğunu belirtmektedir. Dersin temel amacı, öğrencilere hayata ilişkin temel beceriler ve değerler kazandırarak onların kişisel ve sosyal gelişimlerine ve kendini gerçekleştirme-lerine katkı sağlamaktır. Hayat Bilgisi, okullarda eğitim-öğretim yılı olarak adlandırılan sürecin, eğitim bölümünü en çok yüklenen ders olarak görülmektedir (Yıldız, 2009). Hayat Bilgisi, çocuğun bulunduğu topluma uyumunu sağlayan, yaşadığı toplumun tarihi, kültürel ve sosyal yapısını tanımasına yardımcı olan, toplumsal yaşamın gerektirdiği davranışları kazanmasını sağlayan bir derstir (Bahçe, 2010, s. 12). Hayat Bilgisi dersi konuları itibari ile çocuğun gelişimine katkı sağlamaktadır. Çocuğun hem psikolojik hem de fizyolojik olarak kendini tanımasına ve çevresini anlamlandırmasına yardımcı olur (Kabapınar, 2012). Öğrencilere iyi birer vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri ve değerleri kazandırmada ilkokulda Hayat Bilgisi dersinin rolü oldukça büyüktür (Meydan ve Bahçe, 2010, s. 21). Bu yönüyle Hayat Bilgisi dersinin çocuğun bir yandan üst öğrenime hazırlanmasını diğer yandan da toplumsal bir kimlik edinmesini amaçladığı söylenebilir (Aykaç, 2011a, s. 114).

Şekil 1: Hayat Bilgisi dersinin kapsamı (Aladağ, 2016)

Günümüzde giderek artan toplumsal sorunların ortadan kaldırılması ya da azaltılması eğitim ile sağlanabilir. Bu bağlamda erken yaşlarda gelişen tutumların kalıcı hale geldiği gerçeği ilköğretim derslerinin kazanımlarında ve içeriğinde değerler eğitime yer verilmesinin gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır (Yaşaroğlu, 2013, s. 849). Değer, bir nesneye, varlığa veya faaliyete, bireysel ve toplumsal açıdan tanınan önem ya da üstünlük demektir (Yıldırım ve Turan, 2015, s. 424). Değerler toplumun birleşmesini ve bireylerin bir bütün olarak yaşamalarını sağlamaktadır (Özen, Güleriyüz ve Bulut Özen, 2012). Değerler insanların karar verme mekanizmalarıdır (Barrett, 2010). Bu bağlamda öğrencilerin yaşama uyum sağlamalarına ve toplumsallaşmalarına katkı sağlayan Hayat Bilgisi dersinin öğretimi önem taşımaktadır (Güven ve Ersoy, 2007, s. 18). 2004-2005 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan değerler bazı derslerde (Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi, Hayat Bilgisi, Türkçe, Fen ve Teknoloji) örtük olarak ünite/tema içerisinde yer almıştır. 2009 yılında değiştirilen Hayat Bilgisi Öğretim Programında değerler, temalar içerisinde 15 kişisel nitelik olarak ele alınmıştır. 2015 yılında yenilenen Hayat Bilgisi Öğretim Programında üniteler içinde 21 değere yer verilmiştir (Aktepe ve Yalçınkaya, 2016). 2018 Hayat Bilgisi Öğretim Programında da 10 kök değer vurgulanmaktadır (MEB, 2018). İlkokulun ilk üç sınıfında etik konuların verilmesi daha işlevseldir (Kılınç ve Ersoy, 2013). Hayat Bilgisi, toplumsal ihtiyaca cevap verme misyonunu yüklenen bir derstir (Bilasa, 2016). Hayat Bilgisi dersi çocuğun karakter geliştirmesinde ve değerlerini oluşturmada temel derslerden biridir (Aktepe ve Yalçınkaya, 2016). Hayat Bilgisi der-

sinin konularının birey, toplum ve doğa öğrenme alanları şeklinde oluşturulmuş olması, insanın bireysel olarak yaşamını devam ettirebilme şansının olduğu, ancak toplumsal bir varlık olduğunu ve bu varlığın yaşamını sorunsuz ve mutlu sürdürebilmesi için sosyal ve fiziki çevresiyle de uyumlu yaşaması gerektiğine vurgu yapmaktadır. İnsan biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel yönleriyle bir bütündür. Yaşamını sorunsuz devam ettirebilmesinde bu bütünlüğün yaşama aktarılması gerekmektedir (Şimşek, 2013, s. 1327). Hayat Bilgisi dersi öğretim programında çeşitli etkinlikler yoluyla çocukların değerleri anlamaları, kavramaları ve bu değerleri benimsemeleri sağlanmaktadır. Hayat Bilgisi dersi, değerler eğitiminin ilkökul öğrencilerine bu ders aracılığı ile tanıtılması nedeniyle önem arz etmektedir (Güzel Candan ve Ergen, 2014, s. 141).

Hayat Bilgisi dersi programında değerlerin kazandırılmasının amaçlanması geleceğin vatandaşları olacak öğrencileri erken yaşlardan itibaren toplumsal hayata hazırlaması bakımından önem taşımaktadır. Ancak 2005 yılına kadar Hayat Bilgisi dersi programlarında değerlerin doğrudan yer almadığı görülmektedir. Dolayısıyla uzun yıllar boyunca değerlere örtük olarak yer verildiği söylenebilir. Bu bilgiler ışığında bu çalışmada Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarının amaçlarında değerlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Programların amaçlarında tespit edilen bu değerlerin öğretim programlarının arasında farklılaşıp farklılaşmadığı, yeni değerlere yer verilip verilmediği ve bu programların amaçlarındaki değerlerin karşılaştırılmasının yapılabilmesi bakımından bu araştırma önemlidir. Ayrıca 2005 yılından itibaren programda doğrudan kazandırılması amaçlanan değerlerle amaçlarda tespit edilen değerler birbiri ile karşılaştırılarak amaçların programda yer verilen değerlere uygun bir içeriğe sahip olup olmadığı değerlendirilmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 ve 2018 öğretim programları Hayat Bilgisi dersinin amaçlarındaki değerleri tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; günlük yaşamı anlayabilmek için deneyimleri, hayalleri, sosyal süreçleri, kurumları ve söylemleri önemseyen bir araştırma modelidir (Mason, 2002). Araştırma tarihsel bir çalışmadır. Tarihsel araştırma, geçmişte meydana gelen olay ve durumları

ortaya koymaya çalışan araştırmadır (Karakaya, 2014). Bu araştırmada Hayat Bilgisi dersinin geçmişten günümüze kadar ulaşılabilen öğretim programlarının amaçlarında, değerlerin tespitinin amaçlanması araştırmanın tarihsel bir araştırma olduğunu göstermektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama tekniği olarak doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Doküman inceleme tekniği, araştırılması istenen konu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizidir (Foster, 1994, Aktaran: Turgut, 2014). Bu araştırmada doküman inceleme tekniği kullanılarak 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 ve 2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerlerin tespiti amaçlanmaktadır.

Araştırmada amaçlarda yer alan değerlerin tespiti, araştırmacılar tarafından yapılan değerlerle ilgili literatür taraması sonucunda nelerin değer olarak kabul edilip edilemeyeceğine yönelik değerlendirmeler doğrultusunda yapılmıştır. Değerlerin genelde bir tutumu yansıtan ifadeler olduğundan yola çıkılarak amaçlardaki değerler tespit edilmiştir. Bu nedenle ilgili programlar elde edilerek araştırmanın amacı doğrultusunda incelemeler yapılmıştır. Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. 1936 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler nelerdir?
2. 1948 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler nelerdir?
3. 1968 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler nelerdir?
4. 1998 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler nelerdir?
5. 2005 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler nelerdir?
6. 2009 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler nelerdir?
7. 2015 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler nelerdir?
8. 2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler

nelerdir?

9.1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 ve 2018 İlkokul Programları amaçlarında yer alan değerler öğretim programlarına göre farklılık göstermekte midir?

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi ile kodlama yapılarak çözümlenmiştir. İçerik analizi, ağırlıklı olarak yazılı ve görsel verilerin analiz edilmesinde kullanılır. İçerik analizinde araştırmacı tarafından araştırmanın konusu ile ilgili kategoriler oluşturulmaktadır. Ele alınan veriler kelime, kelime öbekleri veya cümleler halinde sınıflandırılmaktadır (Silverman, 2001, Aktaran: Özdemir, 2010). Bu araştırmada programların amaçlarında yer alan değerlerin tespiti amaçlandığı için içerik analizi tercih edilmiştir. Bir tutumu yansıtan ifadelerin ya da kelimelerin değer olduğundan yola çıkılarak amaçlardaki değerler tespit edilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği araştırmada araştırmacı üçgenlemesi ve Miles ve Huberman'ın (1994) geliştirdiği formül uygulanarak sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmacı üçgenlemesi, elde edilen verilerin birden fazla araştırmacı tarafından incelenmesi ve değerlendirilmesi durumudur (Guion, 2002). Bu araştırmada veriler iki araştırmacı tarafından bağımsızca incelenerek değerlendirilmiştir.

Kodlayıcılar arası güvenilirlik Miles ve Huberman'ın (1994) uzlaşma yüzdesi kullanılarak hesaplanmıştır. Uzlaşma Yüzdesi (P): Görüş Birliği (Na)/Görüş Birliği (Na)+Görüş Ayrılığı(Nd)x100. $P = 41/41+7 \times 100 = 85,41$ olarak hesaplanmıştır. Buna göre elde edilen sonuç araştırmanın güvenilirliğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Sınırlılığı

Araştırmada 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi Öğretim Programlarına ulaşılabilmiştir. Bu nedenle araştırma, bu programların amaçlarındaki değerlerin tespiti ile sınırlılık göstermektedir. Araştırmada 1930 Hayat Bilgisi Öğretim Programına ulaşamadığı için incelenememiştir.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmektedir.

1936 İlkokul Programı Hayat Bilgisi Dersinin Amaçlarında Yer Alan Değerlerle İlgili Bulgular

1936 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerlerle ilgili bulgulara Tablo 1’de yer verilmektedir.

Tablo 1: 1936 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler		
Maddeler	Tespit edilen değerler	Tespit edilen alt değerler
b) Çocuğun muhit ve yaşama şartlarını, coğrafya bakımından tetkik ettirmek	Duyarlılık	Coğrafi duyarlılık
c) Önemli tarihi vak’alara dikkatlerini çekmek, tarihi oluşu kavratmağa temel hazırlamak	Duyarlılık	Tarihsel duyarlılık
d) Tabiatın güzelliklerini duyurmak ve sevdirmek	Sevgi	Doğa sevgisi
e) Yurt ve Millet severlik için temel vazifesini görecek olan, yakın yurda ve halka karşı bağlılık duygusu ve şuurunu uyandırıp beslemek.	Sevgi Sadakat	Yurt sevgisi Millet sevgisi

1936 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçları incelendiğinde b, c, d ve e maddelerinde değerlerin vurgulandığı görülmektedir. Amaçlarda duyarlılık, sevgi ve sadakat değerlerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Duyarlılık değeri ile iki alt değer vurgulanmaktadır. Bu değerler coğrafi duyarlılık ve tarihi duyarlılık değerleridir. Sevgi değeri ile de doğa sevgisi, yurt sevgisi ve millet sevgisi değerleri vurgulanmıştır. Buradan hareketle 1936 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında üç temel değer yer aldığı ve bu değerlerin duyarlılık, sevgi ve sadakat değerleri olduğu görülmektedir.

1948 İlkokul Programı Hayat Bilgisi Dersinin Amaçlarında Yer Alan Değerlerle İlgili Bulgular

1948 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerlerle ilgili bulgulara Tablo 2’de yer verilmektedir.

Tablo 2: 1948 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler		
Maddeler	Tespit edilen değerler	Tespit edilen alt değerler
1. a) Onlara, gündelik tabiat olaylarını doğru bir şekilde yorumlamalarını sağlayacak bilgi, tabiat güzelliklerine karşı sevgi ve tabiat öğelerinin korunması için iyi alışkanlıklar kazandırmak	Sevgi Duyarlılık	Doğa sevgisi Doğal çevreye duyarlılık

1. b) Öğrencilerin, evde, okulda ve çevredeki insanlarla münasebetlerinde sevgi, saygı, doğruluk, işbirliği ve sorumluluk duygularını geliştirmek suretiyle onlarda yurda ve millete bağlılığın temelini kurmak	Sevgi Saygı Doğruluk Sorumluluk Yardıms severlik	İnsan sevgisi Vatan sevgisi Millet sevgisi Bireylere saygı
1. c) Gündelik olaylardan, her gün kullandığımız eşyadan, yakın yurdun anıtlarından, geleneklerinden ve tanınmış insanların hayatından harekete geçerek öğrencilerde tarihsel oluş fikrini uyandırmak	Duyarlılık	Tarihsel duyarlılık
1. d) Çocuğa çevresini ve yaşama şartlarını coğrafya bakımından gözden geçirtmek.	Duyarlılık	Coğrafi duyarlılık

1948 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçları incelendiğinde 1. maddenin a, b, c ve d alt maddelerinde değerlerin yer aldığı tespit edilmiştir. 1948 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında genel olarak sevgi, saygı, doğruluk, sorumluluk, yardıms severlik ve duyarlılık değerleri yer almaktadır. Doğruluk ve sorumluluk değerlerinin bu dersin amaçlarında doğrudan yer aldığı görülürken sevgi, saygı ve duyarlılık değerlerinin alt değerlerinin olduğu görülmektedir. Sevgi değerinin alt değerleri insan sevgisi, vatan sevgisi ve millet sevgisi değerleridir. Saygı değerinin alt değeri bireylere saygı değeridir. Duyarlılık değerinin alt değerleri ise tarihsel duyarlılık ve coğrafi duyarlılık değerleridir. Buna göre 1948 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında altı temel değer yer aldığı ve bu değerlerin sevgi, saygı, doğruluk, sorumluluk, yardıms severlik ve duyarlılık değerleri olduğu görülmektedir.

1968 İlkokul Programı Hayat Bilgisi Dersinin Amaçlarında Yer Alan Değerlerle İlgili Bulgular

1968 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerlerle ilgili bulgulara Tablo 3'te yer verilmektedir.

Tablo 3: 1968 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler		
Maddeler	Tespit edilen değerler	Tespit edilen alt değerler
1. b) Millet ve yurt işlerine karşı yakın bir ilgi duyarlar	Sevgi	Doğa sevgisi
1. d) Günlük olayları, her gün kullandığı eşyayı, yakın çevrenin eserlerini, anıtlarını inceleyerek toplumsal gelişme bilinci kazanırlar	Sorumluluk	-
2. a) Türk milletine, Türkiye Cumhuriyetine Atatürk'e ve devrimlerine karşı sevgi ve saygı duyar, onlara güvenirlir	Sevgi Saygı	Millet sevgisi Türk büyüklerine ve yaptıklarına saygı

2. c) Yakın çevrede yaşamış büyük insanları ve çevrenin gelişip ilerlemesine hizmet etmiş olanları tanır, onları takdir etme ve değerlendirmeye duygusu kazanırlar	Saygı	Türk büyüklerine ve yaptıklarına saygı
2. d) Demokratik davranışlara ve inanışlara sahip bir yurttaş olurlar	Demokrasi	-
2. e) Aileyi, okulu ve yurdu severler, milli duygularını kuvvetlendirirler	Sevgi	Aile sevgisi Vatan sevgisi
2. f) Ailelerinin ve toplumun mutluluğuna en iyi şekilde nasıl yararlı olabileceklerini araştırırlar; kendi mutluluklarının, toplumun yükselmesine bağlı bulunduğunu kavrarlar.	Fedakarlık	
3. a) Evde, okulda ve çevrede beraber yaşadıkları insanlara karşı sevgi ve saygı duyarlar	Sevgi Saygı	İnsan sevgisi Bireylere saygı
3. b) Doğruluk fikri ve işlerini doğru yapma alışkanlığı kazanırlar	Doğruluk/dürüstlük	-
3. c) Dayanışma, işbirliği ve sorumluluk duygularına sahip olurlar	Dayanışma Sorumluluk	- -
3. d) Aileyi, okulu ve çevreyi inceleyerek topluluk halinde yaşamının önemini kavramaya ve toplumun istediği davranışları göstermeye başlarlar.	Sorumluluk	-
4. a) Ailenin geçim ve gelir durumunu dikkate alarak parasını planlı harcamaya, tutumlu olmaya ve yerli malı kullanmaya önem verirler	Tasarruf	-
4. b) Eşyalarını ve toplumun ortak mallarını iyi kullanır ve gerektiğinde onarırlar;	Sorumluluk	-
5. b) Ev ve iş hayatlarını daha iyi düzenlemeye, etrafını geliştirip güzelleştirmeye; içinde bulunduğu hayattan daha üstün bir yaşama seviyesine ulaşmaya çalışırlar	Sorumluluk Çalışkanlık	- -
5. c) Çalışmanın, dinlenmenin ve eğlenmenin gereğini ve zamanını kavrarlar	Çalışkanlık	-
5. d) Tarım, ticaret ve sanayi faaliyetlerle ilgilenirler, ürünlerini tanımaya ve çevrede bulunanların üretim yollarını öğrenmeye çalışırlar.	Çalışkanlık	-

1968 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçları incelendiğinde 1. maddenin b ve d alt maddelerinde, 2. maddenin a, d ve e alt maddelerinde, 3. maddenin a, b ve c alt maddelerinde ve 5. maddenin b ve c alt maddelerinde değerler tespit edilmiştir. 1968 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında genel olarak sevgi, dayanışma, sorumluluk, tasarruf, saygı, demokrasi, dürüstlük/doğruluk, tasarruf ve çalışkanlık değerleri yer almaktadır. Sorumluluk, demokrasi, dürüstlük, dayanışma ve çalışkanlık değerleri doğrudan yer alırken

sevgi ve saygı değerlerinin alt değerleri bulunmaktadır. Sevgi değerinin alt değerleri doğa sevgisi, millet sevgisi, aile sevgisi, vatan sevgisi ve insan sevgisi değerleridir. Saygı değerinin alt değerleri ise Türk büyüklerine ve yaptıklarına saygı ve bireylere saygı değerleridir. Buna göre 1968 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında dokuz temel değer yer aldığı ve bu değerlerin sevgi, saygı, demokrasi, dürüstlük/doğruluk, dayanışma, fedakarlık, sorumluluk, tasarruf ve çalışkanlık değerleri olduğu görülmektedir.

1998 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi Dersinin Amaçlarında Yer Alan Değerlerle İlgili Bulgular

1998 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerlerle ilgili bulgulara Tablo 4'te yer verilmektedir.

Tablo 4: 1998 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler		
Maddeler	Tespit edilen değerler	Tespit edilen alt değerler
1. Türk milletinin bir bireyi olmaktan gurur duyuş	Sevgi Güven	Millet sevgisi Özgüven
2. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bütünlüğünün farkında oluş.	Bağımsızlık	-
3. Türk milletinin kültürel değerlerini benimseyiş	Duyarlılık	Kültürel değerlere duyarlılık
4. Atatürk'e sevgi ve saygı duyuş	Sevgi	Atatürk sevgisi
5. İnsanlara sevgi ve saygı duyuş	Saygı	Atatürk'e saygı
6. Kendine güven duyuş	Güven	Özgüven
7. Dayanışma ve işbirliği içinde olmayı alışkanlık haline getiriş	Dayanışma	-
9. Aile hayatının öneminin farkında oluş	Aile birliğine önem verme	-
11. Planlı çalışmayı alışkanlık haline getiriş	Çalışkanlık	-
12. Ülke ve dünya olaylarına duyarlı oluş	Duyarlılık	Ülke ve dünya sorunlarına duyarlılık
19. Demokrasinin temel kurallarına uyabilme	Demokrasi	-
20. Sorumluluğunu yerine getirebilme	Sorumluluk	-
25. Çevreyi koruyabilme	Duyarlılık Temizlik	Doğal çevreye duyarlılık

1998 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçları incelendiğinde 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 9., 11., 12., 19., 20., 21. ve 25. maddelerinde değerler tespit edilmiştir. 1998 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında sevgi, bağımsızlık, duyarlılık, saygı, güven, dayanışma, aile birliğine önem verme,

çalışkanlık, demokrasi, sorumluluk ve temizlik değerleri yer almaktadır. Sevgi, duyarlılık, saygı ve güven değerlerinin alt değerleri bulunmaktadır. Sevgi değerinin alt değerleri millet sevgisi ve Atatürk sevgisi değerleridir. Duyarlılık değerinin alt değerleri kültürel değerlere duyarlılık, ülke ve dünya sorunlarına duyarlılık ve doğal çevreye duyarlılıktır. Saygı değerinin alt değeri Atatürk'e saygı; güven değerinin alt değeri ise özgüvendir. Buna göre 1998 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında on bir temel değer yer aldığı ve bu değerlerin sevgi, bağımsızlık, duyarlılık, saygı, güven, dayanışma, demokrasi, aile birliğine önem verme, çalışkanlık, demokrasi ve sorumluluk değerleri olduğu görülmektedir. 1998 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinde değerlerin önceki programlarda olduğu gibi örtük bir şekilde kazandırılması hedeflenmektedir.

2005 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi Dersinin Amaçlarında Yer Alan Değerlerle İlgili Bulgular

2005 İlköğretim Programında Hayat Bilgisi dersine ait amaçlara yer verilmediği görülmektedir. Dolayısıyla bu programa ait amaçlarda değerlerin tespiti yapılamamıştır.

2009 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi Dersinin Amaçlarında Yer Alan Değerlerle İlgili Bulgular

2009 İlköğretim Programında Hayat Bilgisi dersine ait amaçlara yer verilmiştir. Bu nedenle bu programa ait amaçlarda değerlerin tespiti yapılamamıştır.

2015 İlkokul Programı Hayat Bilgisi Dersinin Amaçlarında Yer Alan Değerlerle İlgili Bulgular

2015 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerlerle ilgili bulgulara Tablo 5'te yer verilmektedir.

Tablo 5: 2015 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler

Maddeler	Tespit edilen değerler	Tespit edilen alt değerler
4. Aileye ve aile içi ilişkilere dair bir anlayış geliştirerek aile ile ilgili temel değerleri içselleştirmesi	Sevgi Duyarlılık	Aile sevgisi Aile birliğine önem verme
11. Millî, manevi ve insani değerleri içselleştirmesi	Millî, manevi ve insani değerler	-

	Sevgi	Doğa sevgisi
13. Doğayı ve çevreyi temiz tutma ve koruma becerilerini geliştirmesi	Temizlik Sorumluluk	- -
14. Doğa ile ilgili sorular sorabilme, gözlem yapabilme, gözlem sonuçlarını gruplama, sınıflama ve karşılaştırma yoluyla bilimsel bir anlayış geliştirmesi	Bilimsellik	-

2015 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçları incelendiğinde 4., 11., 13. ve 14. maddelerde değerlere yer verildiği görülmektedir. 2015 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında sevgi, duyarlılık, milli-manevi ve insani değerlere önem verme, temizlik, sorumluluk ve bilimsellik değerlerinin var olduğu tespit edilmiştir. Sevgi değerinin aile sevgisi ve doğa sevgisi alt değerleri bulunmaktadır. Duyarlılık değerinin alt değeri ise aile birliğine önem verme değeridir. 2015 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında değerlere önceki programların amaçlarının aksine daha genel olarak yer verildiği görülmektedir.

2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi Dersinin Amaçlarında Yer Alan Değerlerle İlgili Bulgular

2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerlerle ilgili bulgulara Tablo 6'da yer verilmektedir.

Tablo 6: 2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler		
Maddeler	Tespit Edilen Değerler	Tespit Edilen Alt Değerler
2. Aile ve toplumun temel değerlerine sahip olur	Ailevi değerler Toplumsal değerler	Aile sevgisi Aile birliğine önem verme
3. Milli, manevî ve insani değerleri yaşantısal hale getirir	Milli, manevi ve insani değerler	-
4. Kişisel gelişimini sağlamak için yapması gerekenlerin farkında olur	Sorumluluk	-
12. Ülkesini sever, tarihi ve kültürel değerlerini yaşatmaya istekli olur	Duyarlılık Sevgi	Tarihi değerlere duyarlılık Kültürel değerlere duyarlılık Vatan sevgisi
13. Doğaya ve çevreye karşı duyarlı olur	Duyarlılık	Doğaya/çevreye karşı duyarlılık

2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçları incelendiğinde 2., 3., 4., 12. ve 13. maddelerde değerlere yer verildiği görülmektedir. 2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında genel olarak ailevi değerler, top-

lumsal değerler, milli, manevi ve insani değerler, sorumluluk, duyarlılık ve sevgi değerleri yer almaktadır. Ailevi değerlerin aile sevgisi ve aile birliğine önem verme şeklinde alt değerleri bulunmaktadır. Duyarlılık değerinin tarihi değerlere duyarlılık, kültürel değerlere duyarlılık ve doğaya/çevreye duyarlılık olarak üç alt değeri tespit edilmiştir. 2015 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında olduğu gibi 2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında da değerlere daha genel ifadelerle yer verildiği görülmektedir.

1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009 2015 ve 2018 İlkokul Programları Amaçlarında Yer Alan Değerlerin Karşılaştırılması İle İlgili Bulgular

1936, 1948, 1968, 2005, 2009, 2015 ve 2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerlerin karşılaştırılmasına ilişkin bulgulara Tablo 7’de yer verilmektedir.

Tablo 7: 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 ve 2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerlerin karşılaştırılması

1936 İlkokul Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler	1948 İlkokul Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler	1968 İlkokul Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler	1998 İlköğretim Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler	2015 İlkokul Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler	2018 İlkokul Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler
Sevgi Duyarlılık Sadakat	Sevgi Saygı Doğruluk Sorumluluk Duyarlılık Yardıms severlik	Sevgi Saygı Demokrasi Doğruluk/ Dürüstlük Dayanışma Sorumluluk Çalışkanlık Tasarruf Fedakarlık	Sevgi Bağımsızlık Duyarlılık Saygı Güven Dayanışma Aile birliğine önem verme Çalışkanlık Demokrasi Sorumluluk Temizlik	Sevgi Duyarlılık Milli, manevi ve insani değerler Temizlik Sorumluluk Bilimsellik	Ailevi değerler Toplumsal değerler Milli, manevi ve insani değerler Sorumluluk Duyarlılık Sevgi
Toplam: 3	Toplam: 6	Toplam: 9	Toplam: 11	Toplam: 6	Toplam: 6

1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 ve 2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında geçen değerlerin programlara göre farklılık gösterdiği görülmektedir. 1936 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında üç değer yer aldığı görülürken 1948 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında altı, 1968 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında dokuz, 1998 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında on bir,

2015 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında altı ve 2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında da altı değer yer almaktadır. 1936 programından 1998 programına kadar Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler sayı olarak giderek artmıştır. 1936 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında sadece sevgi, sadakat ve duyarlılık değerleri yer alırken 1948 programında bu değerlere saygı, doğruluk, yardımseverlik ve sorumluluk değerlerinin de eklendiği görülmektedir. 1968 programında ise bu değerlere demokrasi, dayanışma, fedakarlık ve çalışkanlık değerleri eklenmiştir. Ancak 1968 programında duyarlılık değerine yer verilmemektedir. 1998 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında önceki programların amaçlarından farklı olarak bağımsızlık, güven, aile birliğine önem verme ve temizlik değerleri eklenmiştir. 2015 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında milli, manevi ve insani değerler, temizlik ve bilimsellik değerleri diğer programlarda yer almamaktadır. 1936, 1948, 1968, 2005, 2009, 2015 ve 2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler genel olarak değerlendirildiğinde ilkökul ilk üç sınıf düzeyi için kazandırılması uygun değerlerdir. Süregelen zaman zarfında Hayat Bilgisi dersinin amaçlarına geliştirilerek yeni bilgiler eklenmesi ve amaçların düzenlenmesi programlarda yer alan değerlerin giderek artmasını sağlamıştır. Bu durum ilkökul düzeyinde Hayat Bilgisi dersinde değerlerin kazandırılmasının önemsendiğini ortaya koyması bakımından önemlidir. 2005 ve 2009 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinde amaçların yer almaması nedeniyle değerler tespit edilememiştir. Ancak 2005 ve 2009 programlarında değerlerin doğrudan kazandırılmasının amaçlanması amaçlarda değerlerin tespitini 1936, 1948, 1968 ve 1998 programları kadar önemli kılmamaktadır. Ayrıca değerlerin programlarda doğrudan kazandırılmasının amaçlanmadığı dönemlerde 1936, 1948, 1968 ve 1998 programlarında yer alan bazı değerlerin alt değerlerinin bulunması programların neleri önemsendiğini ortaya koyar niteliktedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

1936 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında duyarlılık, sevgi ve sadakat değerlerinin yer aldığı görülmektedir. Duyarlılık değeri ile coğrafi duyarlılık ve tarihi duyarlılık değerleri; sevgi değeri ile de doğa sevgisi, yurt sevgisi ve millet sevgisi değerleri vurgulanmıştır. 1948 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında sevgi, saygı, doğruluk, sorumluluk, yardımseverlik

ve duyarlılık değerleri yer almaktadır. Doğruluk, yardımseverlik ve sorumluluk değerlerinin bu dersin amaçlarında doğrudan yer aldığı görülürken sevgi, saygı ve duyarlılık değerlerinin alt değerlerinin olduğu da görülmektedir. Sevgi değerinin alt değerleri insan sevgisi, vatan sevgisi ve millet sevgisi değerleri; saygı değerinin alt değeri bireylere saygı değeridir. Duyarlılık değerinin alt değerleri ise tarihsel duyarlılık ve coğrafi duyarlılık değerleridir. 1968 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında sevgi, dayanışma, sorumluluk, saygı, demokrasi, dürüstlük/doğruluk, dayanışma, fedakarlık ve çalışkanlık değerleri yer almaktadır. Sevgi ve saygı değerlerinin alt değerleri bulunmaktadır. Sevgi değerinin alt değerleri doğa sevgisi, millet sevgisi, aile sevgisi, vatan sevgisi ve insan sevgisi değerleri; saygı değerinin alt değerleri ise Türk büyüklerine ve yaptıklarına saygı ve bireylere saygı değerleridir. Yıldırım ve Turan (2015) sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim programındaki değerlerin kazandırılma sürecine yönelik görüşlerini ele aldığı çalışmasında öğretmenler Hayat Bilgisi dersi öğretim programındaki en önemli değerlerin saygı, sevgi, hoşgörü, özsaygı, özgüven, barış, vatanseverlik olduğunu belirtmişlerdir. 1936, 1948 ve 1968 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında sevgi, saygı, sorumluluk, duyarlılık ve doğruluk/dürüstlük değerlerinin yer aldığı görülmektedir. Bu araştırmadan elde edilen bulguların Yıldırım ve Turan'ın (2015) çalışmasındaki sonuçlarla desteklenmesi önem taşımaktadır. Güzel Candan ve Ergen'in (2014) 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitaplarının temel evrensel değerleri içermesi bakımından inceledikleri çalışmada, ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitaplarında en çok ele alınan değerlerin sevgi ve sorumluluk; en az ele alınan değerlerin ise misafirperverlik ve barış değerleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Demirel Balık'ın (2015) 2011-2012 eğitim-öğretim yılına ait iki farklı Hayat Bilgisi ders kitabını incelediği çalışmasında en çok sevgi değerine yer verildiğini; bu değerleri özsaygı, hoşgörü, toplumsallık ve saygı gibi değerlerin izlediği tespit edilmiştir. Buna karşılık doğruluk, barış ve dürüstlük değerlerinin ise ders kitaplarında daha az yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada en fazla işlenen değerlerin 1936, 1948 ve 1968 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında tespit edilen değerler olması sevgi, saygı ve sorumluluk değerlerinin temel değerler olduğunu ortaya koymaktadır.

1998 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında sevgi, bağımsızlık, duyarlılık, saygı, güven, dayanışma, aile birliğine önem verme, çalışkanlık, demokrasi ve sorumluluk değerleri yer almaktadır. Sevgi, duyarlılık, saygı ve güven değerlerinin alt değerleri bulunmaktadır. Sevgi değerinin alt değerleri millet sevgisi ve Atatürk sevgisi değerleridir. Duyarlılık değerinin alt

değerleri kültürel değerlere duyarlılık, ülke ve dünya sorunlarına duyarlılık ve doğal çevreye duyarlılıktır. Saygı değerinin alt değeri Atatürk'e saygı; güven değerinin alt değeri ise özgüvendir. Aktepe ve Yalçınkaya (2016) Hayat Bilgisi dersinin çocuğun karakter geliştirmesinde ve değerlerini oluşturmada temel bir ders olduğundan bahsetmektedirler. 1998 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerlerin çocuğun karakter geliştirmesinde ve değerlerini oluşturmada önemli olduğu söylenebilir. Aladağ (2016) Milli Eğitimin genel amaçlarını gerçekleştirmede Hayat Bilgisi dersinin önemli bir misyonu olduğundan bahsetmektedir. Bu anlamda Hayat Bilgisi dersinde değerlerin kazandırılmasının amaçlanması bu işlevi yerine getirmesi bakımından önemli görülmektedir.

2005 İlköğretim Programında Hayat Bilgisi dersine ait amaçlara yer verilmediği görülmektedir. Dolayısıyla bu programa ait amaçlarla değerlerin tespiti yapılamamıştır. Ancak literatürde 2005 İlköğretim Programı Hayat Bilgisi dersinde değerler ile ilgili yapılan çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. Demir ve Demirhan İşcan (2007) Hayat Bilgisi dersinde değerler ve değerler eğitimi incelediği çalışmada hem öğretim programında hem de ders ve çalışma kitaplarında belirlenen değerler olduğu gibi, programda ele alınmadığı halde ders ve çalışma kitaplarında tespit edilen değerler olduğunu tespit etmişlerdir. Programda amaçlara yer verilmediği halde değerlere yer verilmesi değerler eğitime verilen önemi ortaya koymaktadır. Yeni Öğretim Programlarını İnceleme ve Değerlendirme Raporunda (2005) Hayat Bilgisi 1, 2, 3. sınıflarda kişisel niteliklerle kazanımlar eşleştirilmiştir. En çok vurgulanan niteliklerin hoşgörü ve sevgi değerleri olduğu görülmüştür. Bunları özsaygı, toplumsallık ve özgüven takip etmektedir. Bu durum Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki temel değerleri göstermesi bakımından önemli görülmektedir.

2009 İlköğretim Programında da Hayat Bilgisi dersine ait amaçlara yer verilmemiştir. Bu çalışmada değerlerin tespiti yapılamamasına rağmen Hayat Bilgisi ve değerler konusuna ilişkin literatürde farklı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Yaşaroğlu (2013) çalışmada Hayat Bilgisi dersi kazanımlarını değerler eğitimi açısından incelemiştir. Çalışmada 2. sınıf Hayat Bilgisi dersi öğretim programında 3 temada toplam 94 kazanımda 31 kazanımın değerlerle ilgili olduğu tespit etmiştir. Bu durum, 2009 İlköğretim Programında Hayat Bilgisi dersinde değerlere verilen önemi ortaya koyar niteliktedir. Şimşek (2013) Hayat Bilgisi dersinde öğrencilere 3. sınıfta verilmesi gereken kişisel niteliklerin (değerlerin) temalardaki yerini incelediği çalışmada toplam 35

kazanımın değerlerle ilgili olduğunu belirlemiştir. Bu çalışmadan elde edilen sonuca göre, 2009 İlköğretim Programında Hayat Bilgisi dersinde değerler eğitime önem verildiği söylenebilir. Literatürdeki bu çalışmalar, Hayat Bilgisi dersi ve değerler ilişkisini ortaya koyan çalışmalar olması yönüyle bu araştırma ile benzerlik göstermektedirler.

2015 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında sevgi, duyarlılık, milli-manevi ve insani değerlere önem verme, temizlik, sorumluluk ve bilimsellik değerlerinin var olduğu tespit edilmiştir. Sevgi değerinin aile sevgisi ve doğa sevgisi alt değerleri bulunmaktadır. Duyarlılık değerinin alt değeri ise aile birliğine önem verme değeridir. 2015 İlkokul Hayat Bilgisi Öğretim Programında bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, doğa sevgisi, doğruluk, dürüstlük, estetik, güven, hoşgörü, merhamet, misafirperverlik, öz güven, paylaşma, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımlaşma değerlerinin kazandırılmasının amaçlandığı görülmektedir (MEB, 2015). Amaçlarda milli-manevi ve insani değerlere değinilmektedir. Programda verilen değerlerden sadece misafirperverlik ve vatanseverlik değerlerinin milli değer olduğu görülürken diğer değerlerin manevi ve insani değerlerle ilgili olduğu söylenebilir. Programda değerlere genel ifadelerle yer verildiği için amaçların değerleri içerik olarak yansıttığı söylenebilir. Tay ve Baş'ın (2015) 2009 ve 2015 yılı Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarının karşılaştırılmasını yaptıkları çalışmasında hem 2009 hem de 2015 Hayat Bilgisi programlarında değerlere yer verildiği görülmektedir. 2009 programında değerler kişisel nitelikler başlığı altında yer alırken 2015'te doğrudan değerler başlığı altında yer almıştır. Adalet, doğruluk, dürüstlük, hoşgörü, özgüven, saygı, sevgi, vatanseverlik, yardımseverlik ve sabır değerlerine her iki programda yer verilirken öz saygı, toplumsallık, barış, yeniliğe açıklık ve kültürel değerleri koruma ve geliştirme değerlerine 2009 programında yer verilirken bu değerler 2015 programında kaldırılmıştır. 2015 programı ile bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, doğa sevgisi, estetik, güven, merhamet, misafirperverlik, paylaşma ve sorumluluk Hayat Bilgisi dersinde kazandırılacak diğer değerleri oluşturmuştur (Tay ve Baş, 2015, s. 366). Eraslan ve Erdoğan'ın (2015) çalışmasında katılımcılar aile, din ve hoşgörüyü yerel değerler; barış, insan hakları ve özgürlük değerlerini ise evrensel değerler olarak görmektedirler. 2015 programının amaçlarında değerlere genel ifadelerle yer verilmesi programda değerlerin ayrı bir başlık altında ele alınması ile açıklanabilir.

2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında genel olarak ailevi değerler, toplumsal değerler, milli, manevi ve insani değerler, sorumluluk, du-

yarlılık ve sevgi değerleri yer almaktadır. Ailevi değerlerin aile sevgisi ve aile birliğine önem verme şeklinde alt değerleri bulunmaktadır. Duyarlılık değerinin tarihi değerlere duyarlılık, kültürel değerlere duyarlılık ve doğaya/çevreye duyarlılık olarak üç alt değeri tespit edilmiştir. MEB (2018) Hayat Bilgisi Öğretim Programında adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik gibi kök değerler olarak ifade edilen değerler vurgulanmaktadır. Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında değerlere milli, manevi ve insani değerler ve toplumsal değerler olarak genel bir şekilde yer verilmesi amaçların programın değerlerini içerik olarak yansıttığı şeklinde yorumlanabilir. Demir (2016) Hayat Bilgisi öğretim programının değiştirilmesi gerekçelerine dair öğretmen adayı görüşlerini ele aldığı çalışmasında öğretmen adayları vatanın birliği, bütünlüğü ve bölünmezliği, Atatürk ve Cumhuriyet'in değerine ilişkin kazanımlar, Türk bayrağı, İstiklal Marşı ve Andımız ile ilgili kazanımlar olması yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin daha çok kişisel nitelik ve değer noktasında kazanım önerilerinin olması dikkat çekicidir. Bu durum, Hayat Bilgisi dersinde değerler eğitime ne kadar önem verildiğini göstermesi bakımından anlamlı görülmektedir.

Araştırmada Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında tespit edilen değerlerin temel değerler olduğu söylenebilir. Ancak bu dersin amaçlarında tespit edilen değerlerin her dönem farklılaştığı görülmektedir. 1936 programının amaçlarında tespit edilen sadakat değerinin daha sonraki programların amaçlarında tekrar tespiti yapılamamıştır. 1948 programının amaçlarında saygı, doğruluk, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerinin bir önceki programın amaçlarında tespit edilen değerlerden farklı değerler olduğu görülmektedir. 1968 programının amaçlarında önceki programlardan farklı olarak demokrasi, dayanışma, çalışkanlık, tasarruf ve fedakarlık değerleri tespit edilmiştir. 1998 programının amaçlarında ise bağımsızlık, güven, aile birliğine önem verme ve temizlik değerleri ilk kez tespit edilen değerlerdir. 2015 ve 2018 programlarında daha genel ifadelerle değerlere yer verilmiştir. 2015 programının amaçlarında önceki programın amaçlarından farklı olarak bilimsellik değeri vurgulanmaktadır. Kale'nin (2015) çalışmasında, 1948 programına ait ders kitaplarında bilimsel değerlere; 1968 programına ait ders kitaplarında sosyal değerlere; 1998 programına ait ders kitaplarında milli değerlere; 2005 ve 2009 programlarına ait ders kitaplarında sosyal ve bilimsel değerlere ağırlık verildiği tespit edilmiştir. Bu durum Hayat Bilgisi dersi programlarında zaman zaman farklı değerlere ağırlık verildiğinin bir göstergesidir. Bu çalışmada da programların amaçlarında tespit edilen değerlerin farklılaşması durumu Kale'nin (2015) çalışması ile benzerlik göstermektedir. Programın

amaçlarında farklı zaman dilimlerinde farklı değerlerin vurgulanması toplumsal değişimlerle açıklanabilir. İçinde yaşanan toplumda meydana gelen değişimler ve gelişmeler eğitim-öğretim programlarını etkilemektedir (Arslan, 2000; Aktan, 2006; Demirtaş, 2008; Toprak, 2008; Aykaç, 2011b; Gülmez, 2014). Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının da bu değişim ve gelişmelerden etkilenerek şekillendiği söylenebilir. Dolayısıyla değerlerdeki bu farklılaşmaların bu sebeple ortaya çıktığı ifade edilebilir.

1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 ve 2018 İlkokul Programı Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında yer alan değerler genel olarak değerlendirildiğinde ilkökul ilk üç sınıf düzeyi için kazandırılması uygun değerlerdir. Süregelen zaman zarfında Hayat Bilgisi dersinin amaçlarına geliştirilerek yeni bilgiler eklenmesi ve amaçların düzenlenmesi programlarda yer alan değerlerin giderek artmasını sağlamıştır. 2015 ve 2018 Hayat Bilgisi dersi programında değerlere doğrudan yer verildiği için amaçlarda genel değer ifadelerinin geçtiği tespit edilmiştir. Halbuki 1936, 1948, 1968 ve 1998 programlarının amaçlarında daha özel değerlere değinildiği görülmektedir. Bu programlarda ise değerlere doğrudan yer verilmediği için amaçlarda daha özel değerlerin var olması doğal karşılanabilir. Bahçe (2010) Hayat Bilgisi öğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirdiği çalışmasında öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinde değer öğretimi konusuna özen gösterdikleri görülmektedir. Bu durum Hayat Bilgisi dersi programını destekler nitelikte olması yönüyle önemlidir. Orhan (2013) Hayat Bilgisi dersi programının karakter eğitimi açısından öğretmen ve öğrenci perspektiflerine göre değerlendirildiği çalışmasında öğretmenler karakter eğitimi tanımlarken; doğru ile yanlış ve iyi ile kötüyü ayırt etmek için yapılan eğitim, öğrencilerin olumsuz davranışlarının giderilmeye çalışılması ve öğretmenin bu konuda model olması, temel insani davranışlar konusunda verilen eğitim veya bireyin kendisine ve topluma sevgi ve saygı duymasını sağlamaya çalışmak, demokrasi ve Cumhuriyet'e sahip çıkma duygularını geliştirmek gibi tanımlarla açıklamışlardır. Öğretmenler araştırmanın bu sorusunu cevaplarken aslında Hayat Bilgisi dersinden değerler eğitimi ile ilgili beklentilerini de açıklamışlardır. Dolayısıyla değerler eğitimi Hayat Bilgisi dersinde önemli görülmektedir. Ancak öğrencilerin akademik başarıları ile Hayat Bilgisi programında yer alan kişisel nitelikleri kazanmaları açısından bir ilişkiden bahsedilemeyeceği bulgusuna da ulaşılmıştır. Bu durum Hayat Bilgisi dersinde değerler eğitimi ile akademik başarının hedeflenmediği şeklinde yorumlanabilir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneriler getirilmektedir:

- Hayat Bilgisi dersinde değerlerin kazandırılmasının önemsendiği görülmektedir. Ancak değerlerin kazandırılmasında bir sistemin izlenmediği görülmektedir. Değerlerin sınıf düzeylerine göre belirlenip konulara ve kazanımlara göre de bir sistem dâhilinde verilmesi önerilebilir.
- Bu araştırmada Hayat Bilgisi dersinin amaçlarında değerler incelenmiştir. Farklı programların amaçlarında da yer alan değerler tespit edilebilir. Farklı branşların hangi değerleri önemsendiğine ilişkin değerler eğitime katkıda bulunulabilir.
- Araştırma, sadece Hayat Bilgisi dersinin amaçlarındaki değerlerin tespiti ile sınırlandırılmıştır. Araştırmacılara Hayat Bilgisi dersinin konularında da değerler tespit etmeleri önerilebilir.

Kaynakça

- Aktepe, V. ve Yalçınkaya, E. (2016). Hayat Bilgisi Dersinde Değerler Eğitimi ve Uygulama Örnekleri, Semra Güven, Selahattin Kaymakcı (Ed.). *Hayat Bilgisi Öğretimi* (s. 133-177). Ankara: Pegem Akademi.
- Aktan, S. (2006). *Sosyal Bilgilerin Bir Öğretim Alanı Olarak Gelişimi ve Cumhuriyet Dönemi Program Tasarılarına Olan Yansımalar*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Aladağ, S. (2016). Hayat Bilgisi Tanımı, Amacı ve Doğası, Semra Güven, Selahattin Kaymakcı (Ed.). *Hayat Bilgisi Öğretimi* (s. 1-21). Ankara: Pegem Akademi.
- Altun, A. ve Çakmak, E. (2013). İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Medya Okuryazarlığı Eğitimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 237-254.
- Arslan, M. (2000). Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları Ve Belli Başlı Özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*. 146. <http://dhgm.meb.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 2017, 10 Nisan).
- Aykaç, N. (2011). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Sinop İli Örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 19(1), 113-126.
- Aykaç, N. (2011). Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşundan Günümüze Sosyal Bilgiler Programı Öğeleri Açısından Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*. 10(2), 406-420.

- Bahçe, A. (2010). Hayat Bilgisi Öğretiminde Değerlerin Kazandırılma Düzeylerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Barrett, R. (2010). The Importance of Values in Building A High Performance Culture. Erişim: 07 Nisan 2017, <https://www.valuescentre.com>.
- Bilasa, P. (2016). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Tarihsel Gelişimi, Semra Güven, Selahattin Kaymakcı (Ed.). *Hayat Bilgisi Öğretimi* (s. 23-60). Ankara: Pegem Akademi.
- Demir, K. ve Demirhan İşcan, C. (2007). Hayat Bilgisi Dersinde Değerler ve Değerler Eğitimi. Erişim: 10 Nisan 2017, https://www.researchgate.net/publication/309732463_Hayat_Bilgisi_Dersinde_Degerler_ve_Degerler_Egitimi.
- Demir, M. K. (2016). Hayat Bilgisi Öğretim Programının Değiştirilmesi Gerekçelerine Dair Öğretmen Adayı Görüşleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 47, 157-171.
- Demirel Balık, Z. (2016). *Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki Değerler Bağlamında Hayat Bilgisi Ders Kitapları İle Yüz Temel Eser Listesindeki Ulusal Məsallarin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Demirtaş, B. (2008). Atatürk Döneminde Eğitim Alanında Yaşanan Gelişmeler. *Akademik Bakış Dergisi*, 1(2), 155-176.
- Eraslan, L. ve Erdoğan, E. (2015). Değerler, Gençlik ve Sivil Toplum Kuruluşları. *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 122-139.
- Guion, L. A. (2002). Triangulation: Establishing The Validity of Qualitative Studies. University of Florida. Erişim: 12 Nisan 2017, <https://sites.duke.edu/niou/files/2014/07/W13-Guion-2002-Triangulation-Establishing-the-Validity-of-Qualitative-Research.pdf>
- Gülmez, İ. (2014). *28 Şubat Askeri Darbesi ve Türk Eğitim Sistemine Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Güven B. ve Ersoy, E. (2007). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Dersine İlişkin Öz Yeterlik Algıları ve Bilişsel Tutumlarının Belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(21), 15-32.
- Güven, S. (2016). Önsöz. Semra Güven, Selahattin Kaymakcı (Ed.). *Hayat Bilgisi Öğretimi* (V-VI). Ankara: Pegem Akademi.
- Güzel Candan, D. ve Ergen, G. (2014). 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 134-161.

- Kabapınar, Y. (2012). *Kuramdan Uygulamaya Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kale, M. (2015). Hayat Bilgisi Ders Kitaplarında Yer Alan Değerlerin İçerik Analizi (1948-2012). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Karakaya, İ. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Abdurrahman Tanrıoğlu (Ed.). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (s. 55-84). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kılınç M. ve Ersoy, A. (2013). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Etik Bilinç Geliştirme Açısından Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 109-126.
- Mason, J. (2002). *Qualitative Researching*. London: Sage Publications Ltd.
- MEB. (1936). İlkokul Hayat Bilgisi Programı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1948). İlkokul Hayat Bilgisi Programı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1968). İlkokul Hayat Bilgisi Programı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1998). İlköğretim Okulu Programı. Erzurum: Yakutiye Yayıncılık.
- MEB. (2005). İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara.
- MEB. (2009). İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara.
- MEB. (2015). İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara.
- MEB. (2018). *Hayat Bilgisi Öğretim Programı (İlkokul 1.,2. ve 3. Sınıflar)*. Ankara.
- Meydan, A. ve Bahçe, A. (2010). Hayat Bilgisi Öğretiminde Değerlerin Kazandırılma Düzeylerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Uluslararası Avrasya Bilimler Dergisi*, 1(1), 20-37.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis* (2. Edition). London: Sage Publications.
- Orhan, A. (2013). *Hayat Bilgisi Dersi Programının Karakter Eğitimi Açısından Öğretmen ve Öğrenci Perspektiflerine Göre Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özen, Y. Güleriyüz, K. ve Bulut Özen, H. (2012). İlköğretim 1–3 Sınıf Hayat Bilgisi, 4–5 Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerler ve Değerler Eğitiminin İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 277-286.
- Şahin, M. (2009). Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Türkiye’de Hayat Bilgisi Dersi Programlarının Gelişimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 402-410.

- Şimşek, N. (2013). Hayat Bilgisinde Kişisel Nitelik (Değer) Öğretimi. *International Journal of Social Science*, 6(1), 1325-1346.
- Tay, B. ve Baş, M. (2015). 2009 ve 2015 Yılı Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 341-374.
- Toprak, G. N. (2008). *Cumhuriyet'in İlk Döneminde Türk Eğitim Sistemi ve Köy Enstitüleri*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Turgut, Y. (2014). Verilerin Kaydedilmesi, Analizi ve Yorumlanması: Nicel ve Nitel. Abdurrahman Tanrıöğen (Ed.). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (s. 193-250). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yaşaroğlu, C. (2013). Hayat Bilgisi Dersi Kazanımlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies*, 8(7), 849-858.
- Yeni Öğretim Programlarını İnceleme ve Değerlendirme Raporu. (2005). Erişim: 15 Şubat 2017, <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Yıldırım, N. ve Turan, S. (2015). Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programındaki Değerlerin Kazandırılma Sürecine Yönelik Görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(2), 420-437.
- Yıldız, S. Ş. (2009). *2005 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Uygulanabilirliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Nitel Bir Araştırma)*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.

Content Analysis of the Values in the Purposes of Life Science Education Curricula (1936- 2018)*

Emine KARASU AVCI**

Z. Esra KETENOĞLU KAYABAŞI***

Abstract

Values are essential criteria that guide the behaviors and preferences of individuals in social life. Values were sometimes tried to be acquired directly and indirectly in curricula. In this research, it is aimed to determine the values for the purposes of the Life Science lesson curricula 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 and 2018. In the study, document analysis technique was used as data collection tool. With this aim, the data obtained in the research were analyzed by coding with content analysis. Primary School Program 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 and 2018 Life Science lessons generally include fundamental values (love, respect, sensitivity, responsibility, honesty/righteousness). The values were not determined because the purposes of the Life Science course in 2005 and 2009 Primary Education Programs were not found. 2015

* This research was presented in International Taşköprü Pompeiopolis Science Culture Research Symposium

** Sosyal Studies Education, Faculty of Education, Kastamonu University. **E-mail:** eavci@kastamonu.edu.tr

*** Psychological Counseling and Guidance, Faculty of Education, Kastamonu University.

E-mail: eketenoglu@kastamonu.edu.tr

Received: 26.04.2017 - **Accepted:** 10.11.2017

and 2018 Primary School Program it is seen that for the purposes of the Life Science course, the values of national, moral and human values, family values, and social values are more common than previous programs.

Key Words: Life science courses, Curriculum, Aim, Value.

Introduction

Today's increasing social problems can be eliminated or reduced through education. In this context, the fact that the attitudes developing at an early age become permanent, reveals the necessity of education of values in the achievements and contents of primary school lessons (Yaşaroğlu, 2013). Values provide the unity of society and for the lives of individuals as a whole (Özen, Güleriyüz and Bulut Özen, 2012). The Life Science course is also vital as it is a course that contributes to the students' adaptation to life and their socialization (Güven and Ersoy, 2007). The values put into practice from the 2004-2005 academic year have implicitly been included in the unit/theme in some courses (Religion Culture and Moral Knowledge, Social Studies, Citizenship and Democracy Education, Life Science, Turkish, Science, and Technology). In the Life Science Curriculum modified in 2009, the values were considered as 15 personal qualities in the themes. In Life Science Education Program renewed in 2015, there are 21 values in the units (Aktepe and Yalçınkaya, 2016). In the Life Science Education Program includes justice, friendship, honesty, self-regulation, patience, respect, love, responsibility, patriotism and helpfulness as core values in MEB (2018). In the Life Science course curriculum, the children understand the values of the children through various activities, the concepts and the adoption of these values are provided. The Life Science lesson is important because it introduces the value education to elementary school students through this course (Güzel Candan and Ergen, 2014). From this point of view, it is aimed to determine the values for the purposes of the Life Science lesson curriculum in this research. This research is important in that these values, which are determined in the purposes of the programs, differ in different curricula, whether new values are included or not, and the values of these programs can be compared. In addition, starting from 2005, the values aimed to be acquired directly in the program and the values determined for the purpose will be compared with each other and it will be evaluated whether the purposes have an appropriate content with the values included in the program.

Method

Research Model

The qualitative research method was used in this research to determine the values of the Life Science course for the curriculum of 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 and 2018. Qualitative research, which considers experiences, dreams, social processes, institutions and discourses to understand everyday life (Mason, 2002). The research is historical research because it deals with the purposes of the Life Science Teaching Programs from 1936 to the present day. Historical research is a research that purposes to reveal the events and situations that took place in the past (Karakaya, 2014).

Data Collection Tool

In the study, document analysis technique was used as data collection tool. In this research, it is aimed to determine the values in 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 and 2018 Elementary School/Primary Education Program Life Science course with document analysis technique. The following questions were examined in the research:

1. What are the values involved in the purposes of the 1936 Primary School Life Science course?
2. What are the values involved in the purposes of the 1948 Primary School Life Science course?
3. What are the values involved in the purposes of the 1968 Primary School Life Science course?
4. What are the values involved in the purposes of the 1998 Primary School Life Science course?
5. What are the values in the 2005 Primary Education Program Life Science course purposes?
6. What are the values included in the purposes of the 2009 Primary Education Program Life Science course?
7. What are the values in the purposes of the 2015 Primary School Life Science course?
8. What are the values in the purposes of the 2018 Primary School Life Science course?

9. Are the values in the 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 and 2018 primary school/primary education programs different according to the curriculum?

Analysis of Data

The data obtained in the research were analyzed by coding with content analysis. In content analysis, the researcher develops categories related to the research topic. Later, in the data set that it examines, it counts words, sentences or pictures that fall into these categories. (Silverman, Özdemir, 2001). In this study, content analysis was preferred because it was aimed to determine the values for the purposes of the programs. The reliability of the research has been tried to be achieved by applying the formula developed by Miles and Huberman (1994) and the investigator triangulation in the research. In this research, researcher triangulation and independent researchers tried to provide reliability by examining independently. Moreover, according to the form developed by Miles and Huberman (1994), Percentage of Settlement (P) = $41/41+7 \times 100 = 85,41$. Accordingly, the result obtained reveals the reliability of the research.

Limitations of the research

Since the Life Science Education Programs of 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 and 2018 can be reached in the research, it is limited by the determination of values in the purposes of these programs.

Findings and Comments

1936 Primary School Program seems that the values of sensitivity, love and loyalty are included in the purposes of Life Science course. Sensitivity value and geographical sensitivity and historical sensitivity values; with the love value, the values of nature love, home love and nation love are emphasized. 1948 Elementary School Program goals of the Life Science course are love, respect, truthfulness, responsibility, benevolence and sensitivity. The values of truthfulness, benevolence, and responsibility seem to be directly involved in the purposes of this course, but they appear to be sub-values of values of love, respect, and sensitivity. The lower values of love value are the values of human love, homeland love and nation love; The lower value of respect is the value of respect for the individual. Sub-values of sensitivity value are historical sensitivity

and geographical sensitivity values. 1968 Primary School Program The goals of the Life Science course are values of love, solidarity, responsibility, respect, democracy, honesty/integrity, solidarity, sacrifice and diligence. There are sub values of love and respect. The lower values of love value are the values of nature love, nation love, family love, homeland love and human love; The lower values of respect values are respect for the Turkish elders and their deeds and respect for the individuals. Values of love, independence, sensitivity, respect, trust, solidarity, giving importance to family cohesion, diligence, democracy and responsibility are included in the primary education program Life Science course in 1998. There are sub values of love, sensitivity, respect and trust. The lower values of the value of love are values of love of the people and values of Atatürk. Sub-values of sensitivity value are sensitivity to cultural values, sensitivity to country and world problems and sensitivity to natural environment. Respect for the lower value of Atatürk; While the lower value of trust is respect for Atatürk. It is seen that the purposes of the Life Science course are not included in the 2005 Primary Education Program. Therefore, the values of this program can not be determined for the purposes. It has been determined that values of love, sensitivity, giving importance to national-spiritual and human values, cleanliness, responsibility and scientific values exist in the purposes of the Life Science lesson for the 2015 Primary Education Program. There are family values of love value and sub values of nature love. The lower value of the sensitivity value is the value of giving importance to family unity. 2018 Primary School Program For the purposes of the Life Science course, family values, social values, national, spiritual and human values, sensitivity and love values are generally included. Family values have sub-values in the form of giving importance to family love and family cohesion. Sensitivity value has three sub-values as sensitivity to historical values, sensitivity to cultural values and sensitivity to nature/environment.

1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015 and 2018 Primary School/Elementary Education the values in the purposes of the Life Science course are generally evaluated as appropriate values for the first three grade levels. In the course of time, it has been developed for the purposes of the Life Science lesson, adding new information and increasing the values in the purpose-setting programs. Since the values are directly included in the 2015 and 2018 Life Science lesson program, it has been determined that the general value expressions are passed for the purpose. However, the 1936, 1948, 1968 and 1998 programs seem to refer to more specific values for their purposes. In these programs,

since values are not directly given, it can be natural that there are more specific values in purpose.

Recommendations

It seems to be important to gain the values in the lesson of Life Science. However, it is seen that a system is not observed when the values are gained. It may be suggested that the values be determined according to the class levels and given according to the topics and gains within a system.

In this research, the values were examined for the purposes of Life Science course. The values for the purposes of different programs can also be determined. Values related to which values are considered by different branches can contribute to training.

The research is limited to the determination of the values for the purposes of the Life Science course only. Researchers may also be advised to determine values in the subjects of the Life Science course.